

Forfatteren er født 1917 i Jerslev, Vendsyssel. Her kort før jul udgiver han bogen En Kaakhajl og andre Fortællinger og Digte paa Vendelbomaal. Ord & Sag har fået lov til som forsmag på bogen at trykke nedenstående nordenfjordske "himmerlandshistorie". Oversættelsen hæfter vi selv for.

Jens Holm Pedersen:

Hva der saant blyver faatal

Anton wa i de davle e føjle aa faadravle Meesk, men nær haj wa svijri, saa wa haj intj nem aa kom te Sij mæ. Haj wa i stuer, stærk Slog aapaa gaat aaval di Førre – nue sæj i Wæjengi wa haj wal nok, men hels hiel svær te aa stiffel mæ dæj bette Wærring, haj ha-e, saa te tøkk sku haj jo nok ku fo-e te aa go rontj. Men skit war e ilyval, for som saa: te Tijer war haj slem te aa svijer, aa saa past haj jo hverken de jen heller de ontj.

De svijri ha heller intj taa saa let te i di sist Par Ohrs Tij. Ja, haj ha flier Gaangh drokken i en hiel Ugh aa te sist wat saa syg aa elendi, de haj mat leg i Sengen i flier Davv for aa kom te sæ siel ijen. Nær saant en Tur bejontj, staarke haj di føst Davv rontj te Naaboern aa wre en masse Slur aa sæ. Folk wa wal intj akkeraat baangh for ham, men traf e haj kam ej e Stæ, aa Kvejfolken wa jenner hjemm, ku di da nok blyv skit tepas we aa ha ham te aa sto aa øvll. Bøn wa da slet intj dreste we e, hves di møt ham, men haj ha da oller jur noen nue. Haj ku aasse fej

Hvad der sådan bliver fortalt

Anton var i det daglige et føjeligt og fordrageligt menneske, men når han var beruset, så var han ikke nem at komme om ved. Han var en stor, stærk krabat på godt og vel de fyrre – noget træg i vendingen var han vel nok, men ellers ganske god til at slide med den bitte ejendom, han havde, så man skulle jo synes, at han nok kunne få det til at gå rundt. Men skidt var det alligevel, for som sagt: til tider var han slem til at svire, og så passede han jo hverken det ene eller det andet.

Hans sviren var taget ikke så lidt til det sidste par års tid. Ja, han havde flere gange drukket i en hel uge og til sidst været så syg og elendig, at han måtte ligge i sengen i flere dage for at komme til sig selv igen. Når sådan en tur begyndte, storkede han de første dage rundt til naboerne og rablade en masse sludder af sig. Folk var vel ikke akkurat bange for ham, men traf det sig han kom ind et sted, og kvindfolkene var alene hjemme, kunne de da nok blive skidt tilpas ved at have ham til at stå og ævle. Børnene var da slet ikke dristige ved det, hvis de mødte ham, men han havde

aapaa aa go ej i en Laae aa leg sæ te aa sov i flier Timer. Saa ku di løj, de haj ha wa-e der, for der wa i lie Brævvenslytj etter ham.

De wa en streng Titj for hans Kuen Maren aa hans gammel Muer Sørine, der bove we dem. Anton ga untj aa sæ te aall, der kam ivæj for ham, aa de war intj ontj en Brævvensmonki, der ku styr ham tefres. Nær haj saa bløv saa ful aa stommelvaarn, de haj intj siel ku go te Tjømaj aa faa Donki fultj aap, saarre Maren oltijer for aa faa i Monkful hjæm, men saa holtj hon jo ijen aapo-e saa got hun ku, aa læt intj Anton faa mier, en haj saant ligh ku leg aa halsovv. Saa ku dæj som Regel waaer i no Davv, te haj wa we aa wæ kommen sæ. Men nemt war e intj, for skul e ha goen etter Antons Hue, saa sku Brævvensmonki ha laa i Sengen we Sijn aa ham.

Maren aa Sørine græ tit øver dæj Elendihjæ aa snakke om, hvaa længh de her ku blyv waari. Di ha jo førri høt Snaek om Folk, der ha drokken baade jej aa to Herregoer aap. Hvaa møj nemmer mat e saa intj wæer mæ saant en bette Brakk te trej Tjyer aa i faasultje Islæjer. No, de fæk jo wær de de war, men de war tit no sær Danninger Anton faj aapaa, nær haj fæk bejontj aa drækk, aa intj wa bløven saa ful, de haj mat leg i Sengen hiele Davvi. Ja, de wa wal nærmest de der kaltjes Delirium.

da aldrig gjort nogen noget. Han kunne også finde på at gå ind i en lade og lægge sig til at sove i flere timer. Så kunne de lugte, at han havde været der, for der var en slem brændevinslugt efter ham.

Det var en streng tid for hans kone Maren og hans gamle mor Sørine, der boede hos dem. Anton gav ondt af sig til alle, der kom i vejen for ham, og der var ikke andet end brændevinsmunken, der kunne stille ham tilfreds. Når han så blev så fuld og slingrevorn, at han ikke selv kunne gå til købmanden og få dunken fyldt op, sørgede Maren altid for at få en munkfuld hjem, men så holdt hun jo igen på den så godt hun kunne, og lod ikke Anton få mere, end han sådan lige kunne ligge og halvsove. Så kunne den som regel vare i nogle dage, til han var ved at være kommet sig. Men nemt var det ikke, for skulle det være gået efter Antons hovede, så skulle brændevinsmunken have ligget i sengen ved siden af ham.

Maren og Sørine græd tit over den elendighed og snakkede om, hvor længe det her kunne blive ved at vare. De havde jo før hørt snak om folk, der havde drukket både en og to herregårde op. Hvor meget nemmere måtte det så ikke være med sådan et bitte sted til tre køer og en forsulten islænder. Nå, det fik jo være det det var, men det var tit nogle sære ideer Anton fandt på, når han fik begyndt at drikke, og før han var blevet så fuld, at han måtte ligge i sengen hele dagen. Ja, det var vel nærmest det, der kaldtes delirium.

Di sist Par Gaangh Anton ha wat ful, ha haj hat en faaskrækle Døvv mæ no bette Tipvuvn, der tjyrr aap aapaa Mønningi, aa de wa jo ræn umaavle aa hol Tag aapaa Huksen aapaa dæj Maa-e. Haj ha-e wat aap aa prøv aapaa aa wep dem nier, men di wa svet nier i Skaastjen, aa der war e jo saa sot, de der intj wa te aa sitj noting. De ha aasse hæntj, de Anton i saant en Titj ha sit e bette Glimt aa Fanen; aa siel om Anton ment, de di intj ha nue ustoi mæ hvaa ajer, saa ku Kløri jo nok wær uv aapaa Skaansstreger. Anton wil jahn ha hat Fenger i ham, men haj wa intj nem aa kom te.

De war saa jej Da sist aapaa Etterohre. Anton ha drokken i en tre fjir Davv aa hat en gromme Døvv mæ di her Tipvuvn, men di war som sævanli svet i Skaastjen. De hjalp heller intj, da Anton tu Rensdøn aa ve Baajj aa Skaastjen, aa stak Hvaatt derej. Haj ku ilyvval e-en Teng sitj, aa haj fæk intj ontj uk o-e, en haj wa we aa ha røt de jen Øer aa, da haj trak Hvaat te sæ.

No ræntj haj uv i Havi aa jave aa aa te i lang Ravt ej aajer Bærritjsen. Haj ha ligh sit, de ”Dæj Hvaanne” wa svet ej aajer Ritjsen, aa saa nær ha haj da ilivval aldri wove sæ te Huksen førre, men no sku Anton – som haj ku bajj – læten aajer ham.

Anton pust aa ræntj rontj om Bærritjsen. Sue fraa Skaastjen svej i

De sidste par gange Anton havde været fuld, havde han haft et forskrækkeligt døde med nogle små tipvogne, der kørte oppe på mønningen, og det var jo rent umuligt at holde tag på bygningerne på den måde. Han havde været oppe og prøve på at vippe dem ned, men de var smuttet ned i skorstenen, og der var det jo så sort, at der ikke var til at se noget. Det var også hændt, at Anton i sådan en tid havde set et bitte glimt af Fanden; og selv om Anton mente, at de ikke havde noget udestående med hverandre, så kunne fyren jo nok være ude på skarnstreger. Anton ville gerne have haft fingre i ham, men han var ikke nem at komme til.

Det var så en dag sidst på efteråret. Anton havde drukket i en tre fire dage og haft et grumme døde med de her tipvogne, men de var som sædvanlig smuttet ned i skorstenen. Det hjalp heller ikke, da Anton tog renselågen af ved bunden af skorstenen og stak hovedet derind. Han kunne alligevel ingenting se, og han fik ikke andet ud af det, end at han nær havde rykket det ene øre af, da han trak hovedet til sig.

Nu rendte han ude i haven og jog af og til en lang rafte ind under bærbuskene. Han havde lige set, at ”den hornede” var smuttet ind under buskene, og så nær havde han da alligevel aldrig vovet sig til bygningerne før, men nu skulle Anton – som han kunne bande – lette op under ham.

Anton pustede og rendte rundt om bærbuskene. Sod fra skorstenen sved i næsen

Njæssen aa Yven, aa bløv sammel mæ Bløvve fraa de faarøvve Øer gne rontj i Ansitje, saa haj so faaskrækle uk. "No, der er do," raabt haj, "jov, a haar sit dæ, men bitj do baare, a ska nok faa Raam aapaa dæ. – Hva, ræjer do dej Wej? No do er aa de Slav, der stekker Haall imel Bjæn." Pyyhh, Anton ga Ansitje en Træk te aa tjikke sæ omkreng. Jov, de so uk te, de "Dæj Hvaanne" war ujrentj de her Gaangh, hva haj saa wa bløven aa. Anton glynt aap i Taappi aa en gammel Poppel. Saa faltj hans Yvven aapaa Lovtslugi i Æ-ej aa Laaen, aa der – ja, den unnemæ – der ligh e-en for Lugi sa Faen aa vrekke mæ Øren nok saa faanøvve. "Haa, haa-e," gaalt Anton, "no haar a dæ! Jov, no er do i en slem Klæmhærk, dej bette Kisser," aa Anton stormt ej i Laaen aa bejontj aa kravt aap i Træværke.

Men de sku jo go galt, saa usikker haj wa aapaa Bjæn. Jej aa Raajpohgen laa løs aa trelt rontj aajer Antons Træsko, aa saa faltj haj – fem All nier – aa der bløv haj leggi.

Maren aa Sørine wa kommen te we aaltj de Spetakkel, Anton ha lavve, aa fæk ham sammelt aap aa ej aa i Seng, men no wa haj da saa møj elendi. "Aa-e, a er saa tøst," klave haj sæ, aa da Maren kam mæ Brævvensmonki, drak haj, saa de golpe i ham. "Naa, naa, bette Anton, haal no e bette Kon ijen," hveske Maren aa lest Monki fraa ham, men haj ha-e ilyvval drokken de mjæst aa en hal Pott. Saa laa haj aa tjikke

og øjnene og blev sammen med blodet fra det forrevne øre gnedet rundt i ansigtet, så han så forskrækkelig ud. "Nå, der er du," råbte han, "jo, jeg har set dig, men vent du bare, jeg skal nok få ram på dig. – Hvad, render du din vej? Nå du er af den slags, der stikker halen imellem benene." Pyh, Anton gned ansigtet et gang til og kiggede sig omkring. Jo, det så ud til, at "den hornede" var stukket af den her gang, hvor han så var blevet af. Anton gloede op i toppen af en gammel poppel. Så faldt hans øjne på loftslugen i enden af laden, og dér – ja, den ondeme – der lige inden for lugen sad Fanden og vrikkede med ørerne nok så fornøjet. "Ha ha", galede Anton, "nu har jeg dig! Jo, nu er du i en slem knibe, din bitte skid," og Anton stormede ind i laden og begyndte at kravle op i træværket.

Men det skulle jo gå galt, så usikker han var på benene. En af rundstængerne lå løs og trillede rundt under Antons træsko, og så faldt han – fem alen ned – og der blev han liggende. Maren og Sørine var kommet til ved alt det spektakkel, Anton havde lavet, og fik ham samlet op og ind i seng, men nu var han da så helt elendig. "Åh, jeg er så tørstig," klagede han sig, og da Maren kom med brændevinsmunken, drak han, så det skvulpede i ham. "Nå nå, bitte Anton, hold nu lidt igen," hviskede Maren og listede munken fra ham, men han havde alligevel drukket det meste af en halv pot. Så lå han og kiggede op i loftet med øjne, der lignede to blyknapper, og fem minutter

aap i Lovte mæ Yven, der light tov Blyknapp, aa fem Minutter etter snaarksaav haj. Maren græ, men kam saa i Taanker om, de Monki wes nok wa we aa wær tom, aa fæk saa i Naabodreng sentj te Tjømaj etter Brævn. De wa jo de jennest, der ku ji dem Rov, nær Anton wuvnt.

Hen aapaa Avteni bløv Anton saa faaskrækle urovle. Haj laa aapaa aall fijer aa gravve i Sengehalmi aa bantj saa møj grov aapaa, de no wil haj ha dæj Myjertuv fojen. Dæj mat wær her ligh i Næhjæen, hels ku der umaavle wær saa manner Myrer te aa kravl aapaa ham. De wa da hæsliit, som de Skit kreller aall Steer. Haj strøjj Halmi te aall Sijer, saa der stu i Togh omkreng ham. Hans Yvn wa we aa wæj Avsien uk aa Hvolleren, aa haj maasselt saant, de haj trelt nier aa Sengen aa wil saa uk aa ha fresk Loft. Maren aa Sørine snakke got for ham aa prøve aapaa aa faa ham i Seng igen, men di ku intj styjr ham, aa saa mat Sørine ej te djæ Naabo for aa faa Hjælp.

Da Sørine kam tebagh sammel mæ Naabomaj, møt di Anton i Døn. Haj wil i Marken – endda haj wa baaerfo aa intj i ontj en Bovser aa Skjovt, men haj stak i Ræj mæ Naabomaj ligh i Hæll. De wa koltj aa Ruskræen, men Anton ræntj stærk, aa Naabomaj døvve mæ aa følle mæ. De wa intj te aa blyv sløv aa, hva Anton ræntj etter, men haj maasselt aastæ øver Skjæl aa Hæen. Saa ligh mæ jet ku haj sitj

etter snorksov han. Maren græd, men kom så i tanker om, at munken vist nok var ved at være tom, og fik så en nabodreng sendt til købmanden efter brændevin. Det var jo det eneste, der kunne give dem ro, når Anton vågnede.

Hen på aftenen blev Anton så forskrækkelig urolig. Han lå på alle fire og gravede i sengehalmen og bandede noget så skrækkeligt på, at nu ville han have den myretue fundet. Den måtte være her lige i nærheden, ellers kunne der umuligt være så mange myrer til at kravle på ham. Det var da hæslikt, som det skidt kildede alle steder. Han strøede halmen til alle sider, så der stod en tåge omkring ham. Hans øjne var ved at vende bagsiden ud af hullerne, og han moslede sådan, at han trillede ned af sengen, og ville så ud at have frisk luft. Maren og Sørine snakkede godt for ham og prøvede på at få ham i seng igen, men de kunne ikke styre ham, og så måtte Sørine ind til deres nabo for at få hjælp.

Da Sørine kom tilbage sammen med nabomanden, mødte de Anton i døren. Han ville i marken – selv om han var barfodet og ikke i andet end bukser og skjorte, men han stak i rend med nabomanden lige i hælene. Det var koldt og ruskregn, men Anton rendte stærkt, og nabomanden døjede med at følge med. Det var ikke til at blive klog på, hvad Anton rendte efter, men han moslede af sted over skel og hegn. Så lige med

e Kobbel Fohr, aa dem ræntj haj etter, te haj fæk i Æ-ej aa Tyjre. "Bette Mætter, bette Mætter," laakke Anton aa bevægt Armen, lisom haj renke Tyjr sammel. Naabomaj töt, de di sku træk Foen hjæm, aa de wa Anton svæet mæ aapaa. Haj fæk dem ej aa sto we Sijn aa Islæjeri, de ku di intj ta no Skaa-e aa. Naabomaj ga ham Ræt, for de faastor sæ: der wa jo e-en Fohr!!

No fæk di da endeli Anton i Seng, men haj wa da bløven saa faaskrækle töst. Maren kam mæ Brævvensmonki aa so faagræt aapaa Sørine som for aa faa Hjælp. Sørine so her fast i Yven aa hveske: "Anton er wes møj syg. A töks intj wi ka jør nue beer for ham, en læ ham faa de, haj ka drækk. Haj ka nok trængh te-e." Maren nekke, aa protestir intj, da Anton ha drokken aa bag etter laa Monki we Sijn aa sæ i Sengen. Hon ha-e faastoen Sørines Taangker!

Anton wa møj urovle, men Maren bløv se-i we ham Ræsten aa Nætten aa hjalp ham terætt – mæ Monki! Te sist faltj haj i Søvn, men da wa Monki aasse omtrentj tom. De war saant aapaa de nærmest fjir Potter aapaa fjir Timer – aa Anton wuvnt da heller intj mier!

Non Davv etter kam Ligsynsmæjeren aa so aapaa ham, aa etter de Maren faatall, ment di, de Anton wa døj aa Laangbetæjjels, men der wa wal nok jej aa i naen, der ha-e i nan Menning.

et kunne han se et kobbel får, og dem rendte han efter, til han fik fat i enden af tøjret. "Bitte metter, bitte metter," lokkede Anton og bevægede armene, som om han rinkede tøj sammen. Nabomanden syntes, de skulle trække fårene hjem, og det var Anton svært med på. Han fik dem ind at stå ved siden af islænderen, det kunne de ikke tage nogen skade af. Nabomanden gav ham ret, for det forstår sig: der var jo ingen får!!

Nu fik de da endelig Anton i seng, men han var da blevet så forskrækkelig tørstig. Maren kom med brændevinsmunken og så forgrædt på Sørine som for at få hjælp. Sørine så hende fast i øjnene og hviskede. "Anton er vist meget syg. Jeg synes ikke vi kan gøre noget bedre for ham end lade ham få det, han kan drikke. Han kan nok trænge til det." Maren nikkede og protesterede ikke, da Anton havde drukket og bag efter lagt munken ved siden af sig i sengen. Hun havde forstået Sørines tanker!

Anton var meget urolig, men Maren blev siddende ved ham resten af natten og hjalp ham til rette – med munken! Til sidst faldt han i søvn, men da var munken også omtrent tom. Det var sådan på det nærmeste fire potter på fire timer – og Anton vågnede da heller ikke mere!

Nogle dage efter kom ligsynsmændene og så på ham, og efter det Maren fortalte, mente de, at Anton var død af lungebetændelse, men der var vel nok en og anden, der havde en anden mening.